

Σεύδι

«ÝEDIGEN» kitaphanajygy

«TURAN»
Aşgabat, 1991

Seýdi – Goşgular

Kitapça türkmen klassygy Seýitnazar Seýdiniň goşgulary girizildi.

«Ýedigen» kitaphanajygy – Aşgabat, «Turan» neşirýaty, 1991.

TSSR-iň halk ýazyjysy Gurbandurdy Gurbansähedowyň redaksiýasy bilen.

Redaktor-düzüji: Tejen Nepesow.

Neşir üçin jogapkärler: Kömek Kulyýew, Anna Sous.

Suratçylar: Sülgün, Myrat, Annaguly Hojagulyýewler.

Bu kitapdaky maglumat "bolşy ýaly" esaslarda, kepilliksiz getirilýär. Bu iş taýýarlananda ähli seresaplyk çäreleri görülen hem bolsa, ne awtor(lar), ne «Enedilim.com» sahypasy bu işdäki informasiýa sebäpli çekilen göni ýa gytaklaýyn ýitgi ýa zeled üçin hiç bir adamyň ýa guramanyň önünde jogapkärçilik çekmeýär.

PDF-a geçirildi: 22. Aprel 2013

«Enedilim.com» sahypasynyň kitaphanasyny.

MAZMUNY

Seýdi	iii
Timar, Hatyja	1
Gel, Arzygöl, görüşeli!	2
Jigi-jigi	4
Owadan	6
Bir gelin	7
Saňa näm boldy	8
Ärsarynyň ýigitleri	9
Bedewsuwar indi	11
Aýryldyk	13
Pisada döndi	15
Seni ynjytmaýa	17
Harap eder	19
Soltan, Hatyja	20
Beter, Hatyja	22
Ahy-zar olar	24
Ýañaklaryň alyna	26
Çagdyr bu çaglar	28
Dönmenem, begler	30
Boldugy bardyr	32
Görülsin indi	34
Baraýlyň	36
Döwrany bardyr	38

Mübärek olsun	41
Sagat gütse gerekdir	43
Çykyp gideliň	46
Lebap, hoş indi	47
Galdyň, hoş indi	49
Gal indi	51

SEÝDI

(1775 – 1836)

Seýdi Lebap boýunda, Garabekewüliň Lamma obasynda dogulýar. Ol Lebap we Buhara medreselerini geçýär. Gündogar taryhyny we edebiýatyny çuň bilýär. Onda folklor we milli poeziýa birikýär. Şol wagtda Buhara merkezi bolan "Diwan" poeziýasyny çuň özleşdirýär. Nowaýy (Hyrat) we Fuzuly (Kerkuk) mekdebi oňa ýat däl. Hatyja – yşky poeziýany, Buhara agalygyna garşy göreşler söweşjeňlik poeziýasyny oýarýar. Syýasatda milli-azatlyk aýdymçysy. Tebigaty serkerde bu şahyr käte Soltannyýaz begiň täsirinde bolýar. Poeziýa onuň söweş gimnleridir, ýöriş surnaýydyr. Buharanyň hüjümleri Seýdini gözle Lebapdan aýryp, Mara tarap kowýar. Ol Mary-Hywa gepleşiklerinde uly figura. Mary we Maşat gatnaşyklarynda-da Seýdi görünýär. Onun poeziýasy, bir taýdan, çakylyk, beýleki taýdan, taryhy günleriň ýylýazgysyna çalym edýär. Real söweşjeňlik ruh we anyk taryhy material bu poeziýada has aktiw. Seýdiniň "Diwanynyň" bir göçürme nusgasy mälim.

Seýdi – bu söweşjeňligiň simwoly.
Seýdiniň golunda galam we gylç deň oýna-
ýar.

Tejen Nepesow

TIMAR, HATYJA

Gözi gara, gaşy gara,
Zülpleri timar, Hatyja!
Ýüregime saldyň ýara,
Eýlediň bimar, Hatyja!

Gözüňe sürme ýaraşar,
Biliňe tirme ýaraşar,
Saçyňa örme ýaraşar,
Saçlary şamar Hatyja.

Bagyňda toty-gumrular,
Yzyňda jahyl-jümrüler,
Göwsüňde goşa ýumrular
Almamydyr nar, Hatyja?

Seýdi diýer, bu şertlere,
Başladyň köne ýurtlara,
Meni tükenmez dertlere
Eýlediň duçar, Hatyja!

GEL, ARZYGÜL, GÖRÜŞELİ!

Gurbanyň bolaýyn, gaçma,
Gel, Arzygül, görüşeli!
Uýalsaň, ýüzüňni açma,
Gel, Arzygül, görüşeli!

Meniň bozuk könlüm dyndyr
Rakyplar boýnuny syndyr,
«Bu» diýp durmak ýaman kyndyr,
Gel, Arzygül, görüşeli!

Men aşygam, gözüm ýaşly,
Synam dagly, bagrym daşly
Gara gözli, galam gaşly,
Gel, Arzygül, görüşeli!

Hijr oduna ýana-ýana,
Tapmadym derdime çäre,
Rähmiň gelsin hassa jana,
Gel, Arzygül, görüşeli!

Bigana tutma özüňni,
Bizden aýyrma gözüňni,
Kän aňry sowma ýüzüňni,
Gel, Arzygül, görüşeli!

Arzym eřit, güzel řahym,
Ot saęar lemge ahym,
Geęirgil, bolsa gnhim,
Gel, Arzygl, görüřeli!

Arzygl ęykar ęege,
Ýalkymy düřer kęge,
Ada bilen dř ařaga,
Gel, Arzygl, görüřeli!

Ařyk Seýdi diýer, ldm,
Gam bile saraldym, soldum,
Senden mhr isteýip geldim,
Gel, Arzygl, görüřeli!

JIGI-JIGI

Ýar, meniň golumy tutup,
Ýanyňa al, jigi-jigi!
Ýa sen güle-güle ötüp,
Bu ýana gel, jigi-jigi!

Seniň raýyňa garaýyn,
«Gel» diýseň, ötüp baraýyn,
Herne işiňe ýaraýyn,
Goýsa ajal, jigi-jigi!

Rehm edip, bakgyl gözüme,
Bir gülüp bakgyl ýüzüme,
Şu sapar herne sözüme
Etme bedel, jigi-jigi!

Waspyňy ýagşy ýazaýyn,
Her ýerde aýdyp gezeýin,
Yşkyňda daglar gazaýyn,
Bolmasam şel, jigi-jisi!

Ýaryňdyr adamyň puýy,
Ýetişmez bizlere güýji,
Talh agzymy eýle süýji,
Lebleri bal, jigi-jigi!

Hasyl etseň myradymy,
Bereýin hemme zadymy,
Indi syndyrma badymy,
Ýanyma gel, jigi-jigi.

Gözüň süzüp, gaşyň kakyp,
Meni sen öldürdiň ýakyp,
Durma beýle aşak bakyp,
Ýokary gal, jigi-jigi.

Meni bir şat etgin indi,
Myradyma ýetgin indi,
Ýa bu ýerden gitgin indi,
Etme haýal, jigi-jigi.

Eýlegil derdime derman,
Galmasyn köňlümde arman,
Men bolaýyn saňa gurban,
Ýüzleri hal, jigi-jigi.

Bir ýigidiň bagty çapar,
Bar kişiden myrat tapar,
Seýidini sen bir sapar
Goýnuňa sal, jigi-jigi.

OWADAN

Eý agalar, ol obada
Bir gelin gördüm owadan.
Dilber meniň aklym aldy,
Näzenin gördüm owadan.

Sallanyp öýden çykyşy,
Gözün gypyp, gaş kakyşy,
Ak ýüze zülpün döküşi,
Näzenin gördüm owadan.

Barar idim men ýol bilen,
Sowuldym bir hyýal bilen,
Duşup Dursunjemal bilen,
Näzenin gördüm owadan.

Seýdi diýer, arman-arman,
Arman, galdym bir ýalbarman,
Tapylmaz derdime derman,
Älhepus, gördüm owadan.

BİR GELİN

Eý agalar, ol obada
Bize kán güldi bir gelin.
Ala ýaglyk, akja pada,
Bize kán güldi bir gelin.

Işigine bardym sorup,
Nije habar berdim durup,
Belki, bizden ýaman görüp,
Bize kán güldi bir gelin.

Gül açylar çygy bilen,
Dildi bagrym tygy bilen,
Çep gözünüň gyýgy bilen
Bize kán güldi bir gelin.

Ýar ýolunda çekdim arman,
Ötdi ömrüm bir ýalbarman,
Sorasam, bir jogap bermän,
Bize kán güldi bir gelin.

Seýdi diýer, saldyň nazar,
Yşk ýolunda çekdim azar,
Gözi Meňlihana meňzär,
Bize kán güldi bir gelin.

SAÑA NÄM BOLDY

Ala gözli ablaksaýat,
Saňa näm boldy, näm boldy?
Şähdi-şeker dilleriňden
Sözle, näm boldy, näm boldy?

Talandy, göwnüm talandy,
Bakyşyň janym alandy,
Ak göwsüň bäri dolandy,
Saňa näm boldy, näm boldy?

Sen otyrsyň serhoş eýläp,
Göreniň bagryn daş eýläp,
Gel, ikimiz meý noş eýläp, —
Saňa näm boldy, näm boldy?

Seýdi diýer, gülüp bakyp,
Al ýaňakdan zülpuň döküp,
Assa ýöräp, aýak çekip,
Saňa näm boldy, näm boldy?

ÄRSARYNYŇ ÝIGITLERI

Her ýerde çoh abraý tapar
Ärsarynyň ýigitleri.
Ganym görse, dogry deper
Ärsarynyň ýigitleri.

Hiç zada salmaz nazarlar,
Daýyma mestan gezerler,
Hem okyrlar hem ýazarlar
Ärsarynyň ýigitleri.

Orta ýerde top dikerler,
Iki ýanda sap çekerler,
Watan üçin gan dökerler
Ärsarynyň ýigitleri.

Özi Hatam çöreklidir,
Hemme arslan ýüreklidir,
Seýilhanda gereklidir
Ärsarynyň ýigitleri.

Iki ýana elleşerler,
Alar awyn belleşerler,
Oljany hup telleşerler
Ärsarynyň ýigitleri.

Seýdi diýer, bu jahanda
Ölse, arman ýokdur onda,
Mugtaberdir seýilhanda
Ärsarynyň ýigitleri.

BEDEWSUWAR INDI

Ýörsün gyzylbaş üstüne
Niçe bedewsuwar indi.
Läş dökülsin läş üstüne,
Alynsyn hemme ar indi.

Baryp ülkesin çapaly,
Üýnüne suwlar sepeli,
Ar alyp, abraý tapaly,
Ýar olsa biribar indi.

Sapar esbaby saýlansyn
Hem ýagşy-ýaman saýlansyn,
Bir mert daşyndan aýlansyn,
Namartdan set bizar indi.

Uýat gelse ýüzümize,
Duraly şul sözümize,
Köp mahaldyr gözümize
Bolmuş giň jahan dar indi.

Gorkup ekiz, üçem guzlap,
Galmaň öýde ýalan sözläp,
Ýesirleriň bärsin gözläp,
Bolandyr intizar indi.

Barsak bu gün káni bilen,
Ýesir çykar sany bilen,
Duşmanlaryň gany bilen
Ýer bolsun lälezar indi.

Sapar ýazda ýagşy işdir,
Gyş gününde köp teşwişdir,
Öňümüz gazaply gyşdyr,
Buz doňup, ýagar gar indi.

Bedewlere nagyl kakyň,
Naýzaga al ýalaw dakyň,
Her at arryk bolsa bakyň,
Tapylynça serdar indi.

Il üçin çekseňiz jepa,
Möwlam size eder wepa,
Hoş görüp, gözəl Mustapa,
Söýünir çaryýar indi.

Seýidi aýdar, beg aga,
Wagda ediň atlanmaga,
Habar gönderiň Morjaga,
Dursun bolup taýýar indi.

AÝRYLDYK

Eý agalar, arman bilen
Dürli döwrandan aýryldyk.
Il bolup Rahym han bilen,
Haýdar soltandan aýryldyk.

Bedew münüp, begres geýen,
Ne näzi-nygmatlar iýen,
Köp eşretli Lebap diýen
Bir gadyrdandan aýryldyk.

Girdik bir çöli-mugana,
Suw içmedik gana-gana,
Uçradyk azaby-käne,
Rahaty-jandan aýryldyk.

Ärsarynyň ady ýitdi,
Her haýsy bir ýana gitdi,
Han «hezretiň» köňli bitdi,
Biz weli sandan aýryldyk.

Subhy-şam bilen ýörüşen,
Haýry-şeri deň görüşen,
Zowky-sapalar sürüşen
Ýary-ýarandan aýryldyk.

Daglarda dikilmiş eren,
Gyrylmyşdyr sansyz jeren,
Ürgenç, Lebaba suw beren
Bahry-ummandan aýryldyk.

Kürsüsi niçe paýaly,
Begler galdy köp daýaly,
Ser howuzly, hoş saýaly
Köşki-eýwandan aýryldyk.

Niçe yşwaly, şiweli
Gaçdyk, tapmady hywaly,
Dürli şejerli, miweli
Bagy-bossandan aýryldyk.

Tapmaýan öňki eşreti,
Ýuwtarmyz gamy, hesreti,
«Isteý-isteý» han «hezreti»,
Ahyr mekandan aýryldyk.

Seýdi diýer, haýp Lebap!
Galdy ilsiz-günsüz garap,
Berhem bolup mülki-esbap,
Bar hanymandan aýryldyk.

PISADA DÖNDI

Bu ýyl bir ýaman ýyl bolup,
Haýr işler pisada döndi.
Ähli-diller bidil bolup,
Şatlygy naşada döndi.

Zebun geçdi niçe aýlar,
Örtendi pakýrlar, baýlar,
Ne ajaýyp abat jaýlar
Ýykyldy, bibada döndi.

Garny doýman aşdan-nandan,
Halaýyklar geçip jandan,
Begzadalar çykyp sandan,
Maslahat betzada döndi.

Süýthor baýlar wagtyn tapyp,
Gezer pakýrlary çapyp,
Jomartlar suprasyn ýapyp,
Satygçy hannada döndi.

Göterlip mähri-şepagat,
Gidipdir sabry-kanagat,
Köňli ýumşak, ähli-tagat
Binurbat jellada döndi.

Mally gurradyr malyna,
It aglar garyp halyna,
Şum hannadyň ykbalyna
Gamly günü şada döndi.

Ogul ata hyzmat kylmaz,
Ata hem ogluny bilmez,
Dogan dogana göz ilmez,
Her haýsy bir ýada döndi.

Bu gymmatlyk boldy uzak,
Tozdy garagalpak, gazak,
Bir nan üçin gurup duzak,
Il bary saýýada döndi.

Bereket gidip bar zatdan,
Ynsap gidipdir hannatdan,
Şalar düşüp adalatdan,
Işleri bibada döndi.

Köp mahallar gussa ýutup,
Bu günler hem gider ötüp,
Gudrat bilen derýa tutup,
Misli bir polada döndi.

Il gelsin diýp ystygfara,
Seýdi sözleýir bir para,
Her kim sygynsa gaffara,
Müşgüli güşada döndi.

SENI YNJYTMAÝA

Barsaň bir merdiň ýanyna,
Hergiz seni ynjytmaýa.
Jan goşsaň namart janyna,
Walla, ol hiç ýer tutmaýa.

Her wagtda bir duş geler,
Ýaz ötüp, ýene gys geler,
Mert elinden çoh iş geler,
Namartdan bir iş bitmeýe.

Panydyr bu dünýä, pany,
Ýokdur hiç kime paýany,
Bedasylyň bir nyşany —
Ýüz görüp, köňül güýtmeýe.

Adam ogly bolsa ysyň,
Barma ýanyna näkesiň.
Bir akylsyz muhannesiň
Hergiz minneti gitmeýe.

Bilgil ömür bibakaňy,
Çirk eýleme hoşlakaňy,
Ajal ger tutsa ýakaňy,
Dadyňa hiç kim ýetmeýe.

Ähli merde derdiň söýle,
Derman andan, umyt eýle,
Beýhuda ýörmegil beýle,
Zyýandyr, peýda etmeýe.

Gül açylar bahar pasly,
Aşyga hoşdur ýar wasly,
Çyn juwanmertligiň asly —
Etdijek lebzin ýutmaýa.

Zerre kim bolsa bagtyndan,
Çoh şalar düşer tagtyndan,
Kaza ýetişen wagtyndan
Bir nepes aňry ötmeýe.

Seýdi, söýle rastyňy,
Hoş gör möwlamyň hastyny,
Bakgyl aýagyň astyny,
Gidejek ýoluň ýitmeýe.

HARAP EDER

Çaparman algyr ýigidi
Ahyr galla harap eder.
Çyra ýanmaz gök ýüzünde,
Degse, gülle harap eder.

Baryssaň mert bile baryş,
Namartlardan bitmez her iş,
Neri ýörüş, aty ýaryş, —
Uzak pelle harap eder.

Almak üçin il gezer pir,
Ýyl-ýyldan nebsi güýç getir,
Her ýetenler: «Sopy men» diýr,
Gury selle harap eder.

Tebibiň bolmasa duçar,
Niçik şypa tapar bimar,
Hassa galyp biygtyýar —
Awy berip, harap eder.

Ýagşynyň bolmaz hormaty,
Ýamanyň argar kuwwaty,
Seýdi diýer, şerigaty
Niçe molla harap eder.

SOLTAN, HATYJA

Goýmaz rakyp görnüşiňe gelmäge,
Gözeller içinde soltan, Hatyja!
Bir gün gülli desmal içinde gözgi
Eýlär men sen tarap rowan, Hatyja!

Gizli derdim saňa eýleşem haly,
Bilenler aşyk diýr, bilmedik—däli,
Gözgüye bak, göter gülli desmaly,
Bolsun biz garypdan nyşan, Hatyja!

Derdim köpdür, maňa tebip duş gelmez,
Köňlüm gamgyn, dünýe sözi hoş gelmez,
Hijran oky dogry geler, duş gelmez,
Sanjylar bagryma peýkam, Hatyja!

Pelek meni derde ulaşdyrypdyr.
Alypdyr aklymy, üleşdiripdir,
Basyp gam laýyna bulaşdyrypdyr,
Men bilmeýän sudu-zyýan, Hatyja!

Ah ursam, agzymdan çykan ot boldy,
Dost ýüzün dönderip, bizden ýat boldy,
Ähli duşman el çarpyşyp, şat boldy,
Maňa ýagy boldy jahan, Hatyja!

Seniň dek näzenin jahana gelmez,
Görsem, gözüm doýmaz, könlüm aýrylmaz,
Ýanaşanda, seniň bilen deň bolmaz
Segsen gyz, segsen müň juwan, Hatyja!

Bu niçik syr boldy, bilebilmedim,
Ölüm pikrin tutdum, ölebilmedim,
Haýp, jepa çekdim, alabilmedim,
Köp galdy janymda arman, Hatyja!

Seýdi diýer, tirsem gunça gülüň men,
Emip sorsam lebleriňden balyň men.
Hyzmatyňda goly bagly guluň men,
Bolaýyn başyňa gurban, Hatyja!

BETER, HATYJA

Arzymy eşıtgil, eý, söwer ýarym:
Günbe-günden derdim beter, Hatyja!
Yşkynda galmady namysym, arym,
Munça jebr eýlediň, ýeter, Hatyja!

Men seniň yşkyňdan gelip men dada,
Gel, jebr etme indi mundan zyýada,
Gözleriň ogşaydyr mysal jellada,
Müjgän tygyň jandan öter, Hatyja!

Takat ýok, görmesem gara gözüňi,
Dünýä hyrajyna bermen özüňi,
Perde tartyp dolamagyn ýüzüňi,
Gel, indi nykabyň göter, Hatyja!

Arzy-halym aýtdym, dessan baglaýyp,
Şat bolmadym, senden köňül çaglaýyp,
Gije-gündiz pyrakynda aglaýyp,
Bir gün ahym seni tutar, Hatyja!

Günbe-günden artdy ahy-efganym,
Eşıtgil arzymy, názli soltanyň,
Simap dek bikarar tende bu janym,
Gaýgyly hesretden gutar, Hatyja!

Bu dünýä gelenler gonup-geçendir.
Niçe aşyk arzuw bile geçendir,
Ölüm şerbetinden barça içendir,
Haçan waslyň bize ýeter, Hatyja!

Seýdi diýer, bal-şekerdir dilleriň,
Guçmana ýaraşar nâzik billeriň,
Wagty ýetse, solar täze gülleriň,
Biraz soňra wagty öter, Hatyja!

AHY-ZAR OLAR

Garasaç jan, seni gören kişiniň
Gije-gündiz işi ahy-zar olar.
Höziri bolmaýyn ýazu-gyşynyň,
Hesretiňde ýörüp, ömri har olar.

Meni sen öldürdiň gara göz bile,
Bagrymy eretdiň şirin söz bile,
Husn içinde elli bile, ýüz bile
Bäs eýleseň, hemme şermysar olar.

Sen bezenip, haçan çykساñ daşary,
Turuzar sen halka ruzy-magşary,
Möwlamyň ýaradan peri-beşeri,
Hemme gelip, saña hyzmatkär olar.

Heykel-tumaryňy boýnuňa asyp,
Ýol ýörseň, nüz bile aýagyň basyp,
Zülpüň çil-çil bolup, her ýandan ösüp,
Iki al ýañakda müşkibar olar.

Ýüz juwan-kenizdir, elli gyz—nöker,
Her gören-görmedik arzuwyň çeker,
Zenahdanyň—alma, lebleriň—şeker,
Her kim ondan datsa, ygtybar olar...

Her ýüzüň görende, köňül açylar,
Gep ursañ, agzyňdan dürler saçylar,
Inçe bilden, ýa reb, haçan guçular?
Anyň üçin köňül bikarar olar.

Hüýru-gulman gelse ýanyňa seniň,
Sençe bolmaz husny-jemaly anyň,
Ak gujagyň bile ol näzik teniň,
Kişi bilmez, kime sezewar olar.

Aý ýüzi-ýasemen, dahany-gunça,
Äleme ot salyp, köydürme munça!
Ilde bir näzenin tapylmaz sençe,
Barça älem saňa intizar olar.

Gaşlaryň kemandyr, kirpigiň okdur,
Ýalançyda sen dek näzli gyz ýokdur,
Aşyk Seydi diýer, bu sözüm hakdyr,
Aşyklara ýalan diýmek ar olar.

ÝAŇAKLARYŇ ALYNA

Söwdüгим, gül özün para eýlemiş,
Reşk ediban ýañaklaryň alyna.
Akmaga gül özün para eýlemiş,
Ynanyp, dünýäniň mekru-alyna.

Şirin lebiň meňzär asala, ganda,
Men senden aýrylyp, gideýin kanda?
Yşkynda gark olmuş jigerim ganda,
Ynanmasaň, bakgyl eşkim alyna.

Ýar ýaryny, ýarym, söýen ýaraşyr,
Gel birzaman bize söýen ýaraşyr,
Diýseň: «Nesimi dek soýan ýaraşyr»,
Herne kylsaň, ygtyýaryň alyna.

Gözleýeňde iki çeşmi-göz bilen,
Rakyp ölsün hesret bilen, köz bilen.
Dilber, meni ýene böhtan söz bilen,
Salmaýa sen bir zalymyň alyna.

Çeşmimden akyzyp, ganly ýaşymy,
Ýoluňda sarp etdim herne ýaşymy,
Uly aňlar, hergiz bilmez işimi,
Dilber, senden niçik köňül alyna?

Aşykdyr sen inçge bile, Seýidi,
Her jepany rahat bile Seýidi,
Ýörmüş diýip ýaman bile Seýidi,
Meni aýp edeniň gelsin alyna.

ÇAGDYR BU ÇAGLAR

Ölçerme odumy, gozgama derdim,
Dert başymdan aşan çagdyr bu çaglar.
Nadanmyşam, bir biwepa dil berdim,
Ýardan köňlüm sowşan çagdyr bu çaglar.

Şunça jepa çekdim, bolmady paýym,
Bu nalyşym eşitmedi hudaýym,
Gökdäki röwşenim — ýyldyzym, aýym
Halka urup ýaşan çagdyr bu çaglar.

Gahba pelek otyr çarhyn ters towlap,
Dost köňlün galdyryp, duşmanyň awlap,
Etim çişe düzüp, süýegim çowlap,
Süýeklerim bişen çagdyr bu çaglar.

Men dönsem-de köňlüm ýardan dönen ýok,
Ýar zalymdyr, maňa rehmi inen ýok,
Meniň bu halyma bile ýanan ýok,
Synama ot düşen çagdyr bu çaglar.

Siz mert biliň yşk azabyn çekeni,
Azap çekip, elin ýuwup çykany,
Yşkyň söwdasynda gamyň tikenini
Sanjyp, bagrym deşen çagdyr bu çaglar.

Dosta derdim aýan etdim söz bilen,
Arz etmişem elli merte yüz bilen,
Jowap berer göze, ýakyp köz bilen,
Hal hetdinden aşan çagdyr bu çaglar.

Seýdi diýr, baş alyp gidewer bir ýan,
Uçarga — ganat ýok, ýöregge — perman,
Aýdawer, janynda galmasyn arman,
Däli köňlüm joşan çagdyr bu çaglar.

DÖNMENEM, BEGLER

Watan üçin çykdym gyr at üstüne,
Tä janym çykynça, dönmenem, begler!
Dikdir serim, düşmen duşman astyna,
Sil deý aksa, gandan ganmanam, begler!

Ilim üçin şirin jandan geçer men,
Düldül münüp, ganat baglap uçar men,
Namart dälem, hakdan kasam içer men,
Ýanyp duran nar men, sönmenem, begler!

Ýesir galmaz, oğlan-uşak aglaýyp,
Oda düşmez, aşyk ýürek daglaýyp,
Men hem şu gün Murtezadan çaglaýyp,
Kasam kyldym, ondan dönmenem, begler!

Tomaşa eýläňler kylan urşuma,
Ýüz münň leşger çyka bilmez garşyňa,
Är ýigit men, mertlik bilen durşuma,
Oda urarlar, men hem ýanmanam, begler!

«Är men» diýen çyksyn bile ýörmäge,
Leşger tartyp, Mirhaýdary urmaga,
Il-gün üçin şirin janym bermäge
Urduň başym, şertden synmanam, begler!

Hak ezelden saldy meni bu ýola,
Jan bermeýen, diri düşmenem gola,
Tomaşa kylyňlar bulanan sile,
Niçe gan ýuwutdym, ganmanam, begler!

Ärden öndüm, ärlük bilen öler men,
Kim dostum, duşmanym—parhyn biler men,
Söweşde aglaman, şat men, güler men,
Namart bolup, dünýä inmenem, begler!

Ýat kylar men Göroglyny, Zamany,
Aly Murtezany — Şahymerdany,
Rustem, Zal, Isgender, Gajar pälwany,
Orta atdym, köpün sanmanam, begler!

Seýdi çykdy atyn, ýaragyn besläp,
Gan gördi gözlerim, ýürek höwesläp,
Gaçmanam, öler men, köp leşger isläp,
Söweş üçin çykdy, dönmenem, begler!

BOLDUGY BARDYR

Biziň ärsarynyň goç ýigitleriniň
Her zaman başy jem boldugy bardyr;
Mejlis içre gülgün şeraplar içip,
Şady-horram oýnap güldügi bardyr.

Türpe edeplidir otursa-tursa,
Bary gulak goýar, biri gep ursa,
Her ýerde özünden ulyny görse,
Onuň gadryn ýagşy bildigi bardyr.

Ýagşysy, ýamany aýly-saýlydyr,
Ata çyksa, ýaraglydyr, şaýlydyr,
Guýma sagdyk, ispyhany ýaýlydyr,
Görenler haýrana galdygy bardyr.

Goçaklar döwtalap dursa meýdanda,
Gaýry muhannesler hiç bolmaz sanda,
At ýykylyp, ýoldaş galsa meýdanda,
Dönüp-dönüp naýza saldygy bardyr.

Algyr guş dek sagy-soluna bakyp,
Günde at oýnadyp, meýdana çykyp.
Kanda ganym görse, atyndan ýykyp,
Golun baglap, alyp geldigi bardyr.

Seýilhan ulusy Ärsary baba,
Her kim deger bolsa, galar gazaba,
Hyzmatynda galandyr çoh sogaba,
Ajyzyna nazar saldygy bardyr.

Kirewke egninde, tuwulga serde,
Isteseň tapylar, her şury-şerde,
Külli türkmen, özbek ýygylan ýerde
Owal başda abraý aldygy bardyr.

Gündizine awlar sonany, gazy,
Gijesine gurar söhbeti-sazy,
Seýidi dek şahyrlaryň owazy
Bu ýalan jahana doldugy bardyr.

GÖRÜLSİN INDI

Gorky ede-edede ryswamyz çykdy,
Her ne nesip bolsa, görülsin indi!
Zalym duşman ahyr ýurdumyz ýykdy,
Köp ýatdyk, ýaranlar, turulsyn indi!

Möwlam bermiş bize niçe galany,—
Kytnamy, Perwerdi, Halaç, Çylany,
Başdan-aýak ýygyp hurdu-kelany,
Zalym beg üstüne ýörülsin indi!

Gaýrat edip, şirin jandan geçeli,
Gylyçdan gyrmazy ganlar seçeli,
Duşman bilen aramyzy açaly,
Hemme şol ykrara gurulsyn indi!

Bir ýerde top bile baýdak dikilsin,
Goşun iki ýandan sap-sap çekilsin,
Kelleler kesilsin, ganlar dökülsin,
Arada gurt oýny gurulsyn indi!

Eger her kim gorky etse janyndan,
Aýrylmasyn aýalynyň ýanyndan,
Il gaçsa, aýrylar hanymanyndan,
Dogry durup, gylyç urulsyn indi!

Agzymyz bir etsek tkel rsary,
Duřman geebilmez serhetden bri.
Her yigidi sweř bolsa hnri,
mize salyp, srsin indi!

Yagy bolsa salyr, sarygu-teke,
Biz munda il bolmak oęsamaz yeke,
Beyle oturya pul eke-eke,
Bir gylyja dhmiz berilsin indi!

Seydi diyr, gaýnap, dařyp, joř edip,
Bir bř gün gezeli kl hoř edip,
rjew begin yesek, urup, uřadyp,
Zalym hli tkel gyrylsyn indi!

BARAÝLYŇ

Duşman geldi Lebap boýun ot eýläp,
Turuň, begler, ol döwüşe baraýlyň!
Şahymerdan Murtezany ýat eýläp,
Boluň, begler, şol söweşe baraýlyň!

Är ýigitler gazat günü çykanda,
Düldül böküp, asman saýy bakanda,
Çaýlar dolup, gyrgyzy gan akanda.
Är deý durup, şol söweşe baraýlyň!

Görogludan şu gün alyp tilsimi,
Kurhan açyp, gel, içeýliň kasamy,
Şu gün bolsun Isgenderiň kysymy,
Är deý durup, şol söweşe baraýlyň!

At, ýaragyň saý edilsin ýol üçin,
Bagda bilbil, degresinde gül üçin,
Watan üçiň, abraý üçin, il üçin
Är deý durup, şol söweşe baraýlyň!

Şahymerdan gelip, goldar bizleri,
Kyrk erenler ýola saldy sizleri,
Gana boýap üsti-başy, gözleri,
Är deý durup, şol söweşe baraýlyň!

Nesip budur: tiz jan almak borjuňdyr,
Biler bolsaň, magşar güni harjyňdyr,
Türkmen ýigit, Mirhaýdarda hyrçyňdyr,
Är deý durup, şol söweşe baraýlyň!

Seýdi aýdar geçsem şu gün janyndan,
Lebap daşyn boýap gyzyl ganymdan,
Namart ýigit gitsin meniň ýanyndan,
Är deý durup, şol söweşe baraýlyň!

DÖWRANY BARDYR

Işabaşy ogly Soltannyáz begiň
Bu dünýäde dürli döwrany bardyr.
Bedew münüp ýagşy ýigitler bilen,
Günde çoh sapaly seýrany bardyr.

Hemişe ýörüşi hüňker tutumly,
Sözlese, her kime sözi ötümlü,
Subhy-şam jöwlany bolan ýetimli,
Hak bereket beren aş-nany bardyr.

Çyn begdir, hiç zatdan ýokdur perwaýy,
Her gelene berer dürli serpaýy,
Palaw iýip, içmäge gaýmakly çaýy,
Käseýi-çynydan çendany bardyr.

Owazasy düşüp ýakyn, yraga,
Belki, ýetişendir Ruma, Yraga,
Aman bolsa hemme beglere aga,
Bolmagyna niçe nyşany bardyr.

Il içinde hökmi bolsa hem jary,
Hiç bir musulmana ýokdur azary,
Her remezan aýy getirip kary,
Sowap üçin hatmy-kurhany bardyr.

«Sahawatda Hatam Taýdan zyýada»
Diýen adam hergiz galmaz uýada,
Hyzmatyna her kim gelse pyýada,
At münüp, don geýip gitdigi bardyr.

Akyldan esräkdir onuň bar işi,
Mert ogludyr, merdanadyr ýörüşi,
Hoş görer mollany, hoja-derwüşü,
Olara köp haýyr-yhsany bardyr.

Tebgy belent, özi akylyly, huşly,
Ýany mirşikärli, gollary guşly,
Ajap parasatly, merdana işli,
Haýsy mülküň beýle soltany bardyr.

Söweş günü keserlidir gylyjy,
Bardyr özi söweş ylmyn biliji,
Daýym yzy üzülmeýen geliji,
Her gün çar tarapdan myhmany bardyr.

Şaýdyr at-ýaragy, tükel esbasy,
Geýer daýym atlaz bile zerbasy,
Munça begi istäp Buhar, Lebasy,
Gezip tapmaklygyň emkany bardyr.

Atlansa, din yslam gylyjyn çalsa,
Ýaraşur küffardan baş puly alsa,
Otursa, önüne arzaçy gelse,
Adalaty, dogry diwany bardyr.

Hiç kime ogşamaz syny-summaty,
Özge begzadadan köpdür hümmeti,
Ýalan diýse, bir Muhammet ymmaty,
Elbetde, dinine nuksany bardyr.

Il ýygylyp, günde berer salamy,
Hyzmatyn ederler manend gulamy,
Seýidi gul aýdar, halys kelamy
Sözleşem, tükenmez destany bardyr.

MÜBÄREK OLSUN

Eý, garawul begi, Lebapdan geçyp,
Bu gelen ýurduňyz mübärek olsun!
Mirhaýdaryň külli baryndan geçip,
Bu gelen ýurduňyz mübärek olsun!

Harazminde sürüp dürli «eşreti»,
Görüp geldiňizmi, ol han «hezreti?»
Imdi hiç görmeýen gamy-hesreti,
Bu gelen ýurduňyz mübärek olsun!

... eýleban uzak endişe,
El urupsiz bu gün köp ýagşy işe,
Ylahym abraýly bolup hemişe,
Bu gelen ýurduňyz mübärek olsun!

Bendi baglasaňyz, jepalar çekip,
Köp hasyl alar siz ekinler ekip,
Oturmaga hatar boz öýler dikip,
Bu gelen ýurduňyz mübärek olsun!

Eşitmişem köp agyzdan, köp dilden,
Özün ötgeripdir diýrler bar ilden,
Hak berse, kän ekip akdan-gyzyldan,
Bu gelen ýurduňyz mübärek olsun!

Biz hem geldik řu gün sizi grmge,
Nesip etse, drli dwran srmge,
Seýdi diýer, saglyk bilen ýrmge,
Bu gelen ýurduňyz mbrek olsun!

SAGAT GÜTSE GEREKDIR

Soltannyýaz begniň toýuna indi
Müneçjimler sagat gütse gerekdir.
Gelen dosty gitmän öýüne indi,
Hyzmat edip munda ýatsa gerekdir.

Çar tarapa çapar gitdi hat bile,
Hoş lybaslar geýip, ýüwürük at bile,
Gelse gaýy ili hem baýat bile,
Owal altyn gabak atsa gerekdir.

Başdan-aýak külli ärsary gelip,
Teke, salyr, saryk bisýary gelip,
Bil ki türkmen atly il bary gelip,
At münüp, don geýip gitse gerekdir.

Ýene her il sagdan-goldan ýetişip,
Garşy, Buhar, Garakölden ýetişip,
Omaçaly boz palaw boldan ýetişip,
Hemme hursand bolup gitse gerekdir.

Ýedi gün peýgadan bedew çapylyp,
Meýdanlar süpürlip, suwlar sepilip,
Şol gün her ne isteyeni tapylyp,
Bar işi alladan bitse gerekdir.

Ürgençden, Balkandan, Gazmin,
Tährandan,
Maşatdan, Hyratdan, Balh, Badahşandan,
Gazakdan, Goňratdan, gyrgyz, Kokantdan,
Eşideni sürüp, ýetse gerekdir.

Niçe dokuz bagşy hoş owaz bile,
Söhbetler guralar dürli saz bile,
Ýene köp oýunçy, köp darbaz bile
Ajaýyp oýunlar etse gerekdir.

Müň sukum, iki müň goýun soýulyp,
Uly ata bir gul baýrak goýulyp,
Oguz hanyň toýy kibi toý olup,
Köp tomaşa bile ötse gerekdir.

Muhapbetli hemme ýakyny-daşy.
Getirler halyna laýyk peşgeşi,
Oturyp iýende köp dürli aşy,
Eli-agzy ýaga batsa gerekdir.

Halk edende möwlam ezelde muny,
Könlüne salmamys zerre gaýgyny,
Bu toý üçin halky jemg eden günü,
Engamynyň sany ýitse gerekdir.

Gelen ilin hemme pakyry-baýy,
Geýerler özüne laýyk serpaýy,
Köp eşidip, nagarany, surnaýy,
Halkyň göz-gulagy gatsa gerekdir.

Iýgen aýdar «Aperinu-merheba!»
Dürli zyýapatlar her şamu-saba,
Belki, gelen hemme garyp-guraba,
Datmadyk tagamyn datsa gerekdir.

Seýdiniň ýalan bolmaz sözleri,
Enşealla, baryn görer gözleri.
Ýedi gün çapylan atyň tozlary
Aý-günüň şuglasyn tutsa gerekdir.

ÇYKYP GIDELIŇ

Il birlik etmedi bize, ýigitler,
Geliň, bu watandan çykyp gideliň!
(Duşmanyň) ýalyňa öwrenen itler
Gitmese, boýnuna kakyp gideliň!

Syndyrmaňlar goçaklaryň badyny,
Ýitirdiňiz ärsarynyň adyny,
Indi möwlam berse iliň dadyny,
«Lahowla-billany» okyp gideliň!

Begleriň ýüzüne gara çekildi,
Anyň üçin abraý ýere döküldi,
Üstümize emir tugy dikildi,
Goldan gelse, ony ýykyp gideliň!

Gün-günden halymyz bolandyr harap,
Bir niçe humsanyň agzyna garap,
Seýdi diýer, haram boldy bu Lebap,
Bir ýana sil kimin akyp gideliň!

LEBAP, HOŞ INDI

Sakar halky bilen ärsary bolup,
Biz gitdik, sen galdyň, Lebap, hoş indi,
Kimse aglap gitdi, kimseler gülüp,
Kimse çekip dürli azap, hoş indi.

Kinämiz ýok sen gadyrdan watandan,
Ynjadyk Mirhaýdar ýerler ýuwtandan,
Tä ölinçäk üstümüzden ötenden,
Gezsek gerek seni sorap, hoş indi.

Seniň üçin jepa çekdik, jan berip,
Ekin ekdik, doga aldyk, nan berip,
Hyrajyny-salgydyňy kän berip,
Gezdik köp işiňe ýarap, hoş indi.

Zowky-sapa sürüp, bir niçe ýyllar!,
Seni diýp oturdy munda köp iller,
Pil urup düzülen atyzlar-çiller,
Eýesiz galdyňyz garap, hoş indi.

Haknyň bergenine edip kanagat,
Oturmyşdyk tapyp aýşy-parahat,
Söhbet üçin bina bolgan ymarat,
Galar bolduň itler ýalap, hoş indi.

Ýüz elwan miweli bagy-bostanlar,
Hoş öten baharlar hem zemistanlar,
Sizden araňyza niçe destanlar
Salyp galgan kurhan-kitap, hoş indi.

Sizler bizden tapmaýasyz webaly,
Ýok idi hiç kimiň gitmek hyýaly,
Bakjalaryň näzik biten nahaly,
Oturyň başyňyz yrap, hoş indi.

Gülşende sebz olup açylan güller,
Dost ile ýanaşyp ýörüşen ýollar,
Bize pata üçin göterip gollar,
Bolmady sizlerden jowap, hoş indi.

Özge begler Mirhaýdara höwesdir,
Bilseňiz, ol halkyň ykbaly pesdir,
Bize Soltanýazyň begligi besdir,
Gaharguly, hana harap, hoş indi.

Ýüz elli ýyl watan diýip gezildi,
Ekinler ekildi, ýaplar gazyldy,
Müň iki ýüz bir kem kyrkda ýazyldy,
Taryhyn etseňiz hasap, hoş indi.

Seýdi diýer, indi tükendi sözüüm,
Gideýin, sizleri görmesin gözüm,
Gol aýagyň her ýan uzadyp, üzüm,
Ýat parahat, başyň büräp, hoş indi.

GALDYŇ, HOŞ INDI

Gider boldum indi üşbu watandan,
Jebir gören iller, galdyň, hoş indi.
Hiç unutmam, janym çykrsa bu tenden,
Süýji sözlän tiller, galdyň, hoş indi.

Kätmen urup, elem tartyp, nan berdim,
Ara ýolda jepa çekip, jan berdim,
Hyrajyň, salgydyň örän kän berdim,
Jepalyja çiller, galdyň, hoş indi.

Küňňürelä howla gelen myhmanlar,
Ara ýolda köýdi jepaly janlar,
Ili berbat etdi niçe bisanlar...
Agzyň açyp howlular, galdyň, hoş indi.

Gahr eýleşem, indi gelmez gaharlar,
Niçe ýazlar geçdi, baharlar,
Amydan suw ićen terçek nahallar,
Sen elwanlap galar bolduň, hoş indi.

Gije-gündiz dynman çapdy bendeler,
Para alyp, ili bozdy gendeler,
Bibat ýerde biten maýmyk igdeler,
Sen ümürläp galar bolduň, hoş indi.

Ýigit bary göçüp gitdi watandan,
Baryp habar algyn ýoldan ötenden,
Jebir gördük Mirhaýdar ýer ýuwatandan,
Aglap, garyp iller, galdyň, hoş indi.

GAL INDI

Ozalda şum boldy meniň kysmatym,
Ygtybarsyz ýalan jahan, gal indi!
Menzilim, mesgenim, ýurdum, watanym,
Ygtybarsyz ýalan jahan, gal indi!

Gowga güni Rüstem kibi gyzdygym,
Tora düşüp, jandan umyt üzdüгим,
Başym silkip, serhoş bolup gezdigim,
Eşretli sürdüğim döwran, gal indi!

Bendilikde ygtybar ýok bizlerde,
Çoh armanym galdy gara gözlerde,
Agdarlyp, mest bolup, ýazzy-düzlerde
At çapdygym däli meýdan, gal indi!

Dünýäýe geldigim bolmady belli,
Haýp, ýaşamadym ýüzde bir elli...
Zer warakly, ýüzi gyzyl jezewelli,
Okdygym kitap, kurhan, gal indi!

Gahba pelek bize saldy bu resim,
Näçe abatlary bozar sen basym,
Kesildi mejlisim, sazým, söhbetim,
Işigimde agyr diwan, gal indi!

Muhammetgylyç meniň bir gara dagym,
Bolsaýdy ýanynda gysanan çagym...
Kyblagähim atam, çeşmim-çyragym —
Habyp Hoja ner-päliwan, gal indi!

Hazan urup, soldy ömrümiň güli,
Saýraman kapasda şeýda bilbili,
Kyýamat gardaşym, molla Zelili,
Sen yzymda düzüp dessan, gal indi!

Bile «gazat» diýip çykan goçlarym,
Siz gaçdyňyz, duşman aldy daşlarym,
Hemdem bolup gezen hemsyrdaşlarym,
Deňim-duşum, ýary-ýaran, gal indi!

Haýp boldy arman bile galanym,
Kim eşider garyp ýerde ölenim...
Seçip, saýlap, höwes bile alanym,
Göz guwanjym, Hatyja jan, gal indi!

Bir atadan Mäti — ýalňyz gardaşym,
Bihabar sen, duşman alypdyr daşym,
Läşim goýup, duşman aparsa başym,
Sen onda eder sen pygan, gal indi!

«Geljek» diýip giden ýolumy gözlän,
Kesip-kesip gara bagryny duzlan.
Köşekden aýrylan, maýa dek bozlan
Käbäm enem, bagry birýan, gal indi!

Ýakasyn çäk edip, synasyn daglan,
Matam tutup, gara geýip, ýas baglan,
Hijran ody bilen jigerin daglan
Orazbibi, naçar dogan, gal indi!

Seýdi diýer, munda çekdi topragym,
Ýa reb, tapylarmy meniň soragym?
Hem bu dünýä, hem o dünýä geregim —
Kirpigi ok, gaşy keman, gal indi!

«Enedilim.com» sahypasynyň kitaphanasy.
